

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Koulutuspoliittinen selonteko tunnistaa keskeiset yhteiskunnalliset muutostekijät sekä sen, että suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden menestys perustuu ennen kaikkea vahvalle osaamispohjalle. Näin ollen koulutuspoliittisen selonteon linjaukset tulevat olemaan keskeisessä roolissa maamme tulevaa kehityssuuntaa haettaessa. On myös hyvä, että selonteossa on selkeästi nostettu esille osaamisen kehittämisen vaatimat jatkuvasti lisääntyvät kustannukset ja niiden heikko kehitys verrattaessa keskeisiin vertailumaihin.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

-

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Selonteossa esitetty huoli varhaiskasvatuksen kelpoisen opetushenkilöstön riittävydestä ei ratkea yksin yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen laajentamisella. Kuten selontekoluonnoksessa esitetään, varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli sosiaalisten riskien torjunnassa ja pitkäkestoisen yhteiskunnallisen eheyden varmistamisessa. Näin ollen varhaiskasvatuksen sosionomeille tulisi palauttaa varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys ja mahdollisuus edetä päiväkodinjohtajan tehtäviin, jolloin voitaisiin varmistaa varhaiskasvatuksen kelpoisen henkilöstön riittävyttä sekä monipuolista osaamista koko maassa.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Toisen asteen kehittäminen ja yhteistyö on esitetty tehtäväksi pääosin toisen asteen sisäisesti sekä yhteistyössä työelämän kanssa. Osaamistarpeiden kehittyessä jatkuvasti olisi perusteltua tiivistää myös yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Tällä voitaisiin samalla tukea sujuvien nivelvaiheiden syntymistä sekä opiskelijoiden nopeampia siirtymiä korkeakoulutukseen.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Koulutuspoliittisessa selonteossa esitetään tavoitteena, että vähintään 50 % nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. OECD:n tekemien vertailumateriaalien pohjalta tämä tavoite jää

kuitenkin useiden verrokkimaiden tilanteen alapuolelle ja samalla myös suomalaisilta työmarkkinoilta on tullut esityksiä, joiden mukaan tavoitetaso on määritelty liian matalalle. Näin ollen ehdotamme, että vision tavoitetaso nostetaan vähintään 65 %:iin nuorista ikäluokista vuoteen 2040 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttaminen tulee vaatimaan korkeakouluilta sekä merkittäviä toimintalaajennuksia että toimintatapojen muutoksia, joihin tulee varautua kansallisessa ohjauksessa ja rahoituksessa. Lisäksi koulutuslaajennuksia suunniteltaessa on huomioitava koulutusten laaja-alainen kohdentuminen kaikille yhteiskunnallisesti tarvittaville aloille.

Korkeakoulujen tavoitteissa on selkeästi nostettu painotusta kansainvälisten opiskelijoiden lisäämiseksi. Tämä tavoite on kannatettava etenkin, kun tavoitteena on saada valmistuneet integroitumaan osaksi suomalaisia työmarkkinoita ja yhteiskuntaa. Selonteon kappaleessa 3.3 on kuitenkin jäänyt vähemmälle huomiolle jo maassamme asuva ulkomaalaisperäinen väestö, joka on tällä hetkellä aliedustettuna korkeakoulutuksessa, kuten kappaleessa 3.11. todetaan. Näin ollen esitämme, että suoraan ulkomailta saapuvien opiskelijoiden lisäksi myös ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osallistuminen korkeakoulujen toimintaan huomioitaisiin korkeakoulujen tavoitteissa ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden määrän lisäämiseksi.

Selonteossa on nostettu avoimen korkeakoulutuksen väylän kautta hakeutuminen korkeakouluopiskelijaksi tärkeäksi väyläksi perinteisen todistuspainotteiden yhteishaun lisäksi. Kannatamme erilaisten opiskelijaksiottomuotojen lisäämistä siten, että niillä voidaan aiempaa paremmin huomioida hakijan motivaatio ja muuten kuin perinteisten koulutusten kautta hankittu osaaminen. Ehdotamme, että selonteossa avattaisiin laajemmin myös muut mahdolliset opiskelijavalintamenettelyt keskusteluun, jotta nyt tehtyä kirjausta ei koeta vaihtoehtoja rajoittavana. Näiden valintamenettelyjen tulisi olla sellaisia, että ne keskittyvät hakijoiden osaamiseen ja motivaatioon, ja että ne ovat mahdollisimman tasa-arvoisia sekä yhdenvertaisia riippumatta hakijan sosiaaliekonomisesta taustasta.

Jatkuvan oppimisen käsitettä on selonteossa käsitelty suhteellisen kapeasti. Jatkotutkinnot ja etenkin YAMK-tutkinnot muodostavat jo nyt merkittävän jatkuvan oppimisen väylän tuhansille opiskelijoille vuosittain. Samaten lisäämällä jatkuvan oppimisen kokonaisuuksien tuottamista eri koulutuksen järjestäjien kesken olisi mahdollista rakentaa aiempaa joustavammin vastauksia työelämän kehitystarpeisiin.

Jatkuvassa oppimisessa tulisi selkeämmin tuottaa ratkaisuita osaamisen päivittämiseen ja täydentämiseen siten, että opiskelijan ei ole välttämätöntä suorittaa tutkintoa työssään tarvittavan ammattitaidon saavuttamiseksi. Tämä asia tulisi huomioida myös erilaisiin työtehtäviin liittyvässä lainsäädännössä.

Korkeakoulurakenteita pohdittaessa tulisi vertailuksi ottaa kansallisen historiallisen toimintamallin sijasta kansainvälisten kilpailijamaiden verrokkit, koska meidän on yhteiskunnallisesti pystyttävä

vastaamaan niissä aikaansaatuun osaamistason nousuun. Tällöin tärkeiksi seikoiksi nousevat mahdollisuudet maksimoida kansainvälisen TKI-rahoituksen määrä kansallisen TKI-tiekartan tavoitteiden saavuttamiseksi, rekrytoida Suomeen mahdollisimman osaavia opiskelijoita ja henkilökunnan jäseniä, sekä tuottaa laajasti tarvittavia tutkintoja. Nämä tavoitteet asettavat paineita laajentaa ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia tehdä aiempaa syvempää soveltavaa TKI-työtä yhdessä työelämän kanssa. Tähän tavoitteeseen voidaan päästä monin tavoin, esimerkiksi ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen verkostoitumismalleja kehittämällä tai korkeakoulusektoreiden rajoja mataloittamalla esimerkiksi kansallisissa rahoitusjärjestelmissä.

Koulutusvastuusäätelyä esitetään kehitettäväksi ja tämä on erittäin toivottu suunta. Nykyinen järjestelmä toimii enemmänkin alueellisia tarpeita rajoittavana kuin ketterästi yhteiskunnallisiin tarpeisiin vastaavana menetelmänä. Ratkaisuvaihtoehto voisi olla käsitellä koulutusvastuuta siten, että siihen nimetyillä korkeakouluilla on velvollisuus ko. koulutuksen tuottamiseen kansallisena huoltovarmuutena, mutta että myös muilla korkeakouluilla olisi oikeus tuottaa vastaavia tutkintoja vastatakseen alueelliseen tarpeeseen.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

TKI-tiekartan tavoitteiden saavuttaminen tulee vaatimaan kaikilta toimijoilta mahdollisimman joustavia toimenpiteitä vaikuttavimpien TKI-projektien toteuttamiseksi. Tästä johtuen olisi perusteltua, että aiempaa suurempi osa rahoitusmahdollisuuksista olisi sellaisia, että kaikilla maamme korkeakouluilla ja yrityksillä olisi mahdollista osallistua rahoitushakuihin. Etenkin PK-sektorin yritykset ovat aliedustettuina tukien saajina, koska niiden koetaan usein olevan joko liian työläitä, hitaita tai menevän ohi yrityksen välittömistä kehittämistarpeista.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

**Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät.
Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat**

-

Taatila Vesa
Turun ammattikorkeakoulu Oy - Vesa Taatila